

friese glorie

Stinzenflora Friesland in kaart

Njonken de paden

bloeië wer de maarteblomkes

de wiete ierde rûkt.

Tekst - Anne Wolff
Fotografie - Jan Piet de Boer

“Naast de paden, bloeien weer de lenteklokjes, de natte aarde geurt.” Zo beschrijft dichter Baukje Wyttsma het Friese landgoed Martenastate in de vroege lente.

Jacob Botke introduceerde de naamstinzenplanten in de jaren dertig van de vorige eeuw. In Groningen wordt gesproken over börgblomkes, maar deze term is minder gangbaar dan het Friese stinzenplanten. Stinzenplanten en Friesland worden vaak in een adem genoemd. Een snelle rondgang langs de belangrijkste literatuur en de aan stinzenflora gewijde sites bevestigt dit beeld. Wie verder kijkt, komt al snel tot de conclusie dat de naam stinzenplanten een Friese geschiedenis heeft, met dank aan de botanist Jacob Botke, maar dat de stinzenplanten ook elders in Nederland graag wortelen (zie artikel Éva Kovács op pagina 10 en 11). Hoe staat het met de stinzenflora in Friesland?

Groeiende belangstelling

Het lijkt alsof de interesse in stinzenflora tot de jaren tachtig beperkt bleef tot een groep liefhebbers. In de jaren tachtig verscheen het standaardwerk Stinzenplanten, bloemenpracht rondom Friese stinzen en states van plantenkenner, onderwijzer en veldbioloog Douwe T.E. van der Ploeg. In dezelfde periode raadde Rob Leopold de startende kwekers Heilien Tonckens ('De Heliant') en Fleur van Zonneveld ('De Kleine Plantage') aan om ook stinzenplanten op te nemen in het sortiment. De aandacht voor en kennis van de stinzenflora begonnen verder te groeien.

Douwe T.E. van der Ploeg bracht de vindplaatsen van de bestaande stinzenflora in kaart. In zijn kaartsysteem noteerde hij zowel vindplaatsen van informanten als vermeldingen in (oude) bronnen. Hij heeft met zijn vele artikelen, onderzoek en boek in grote mate bijgedragen aan de aandacht voor en het behoud

van Friese stinzenplanten en stinzenmilieus, waarin de stinzenflora als verzameling van planten, struiken en bomen voorkomt.

Een kleine tien jaar geleden heeft Landschapsbeheer Friesland op initiatief van de beheerders van De Schierstins een project opgezet onder de naam 'Stinzenflora op de kaart'. Het was een uitgebreid project met symposia, excursies en tentoonstellingen. Het hoofddoel was de interesse voor stinzenplanten en hun geschiedenis in Friesland te vergroten bij een breed publiek. Daarnaast is binnen het project getracht antwoord te geven op een aantal essentiële vragen: Waar bevinden zich de belangrijkste vindplaatsen, hoeveel stinzenplanten zijn hier te vinden en in welke conditie? En kan de situatie nu worden vergeleken met de situatie uit het verleden? Redenen temeer om een grondige inventarisatie te starten naar de stand van zaken. Tot slot was het vormen van een netwerk van beheerders en eigenaren van stinzenflora van belang, met het oog op kennisuitwisseling en continuïteit in beheer.

Inventarisatie

Met het kaartsysteem van Douwe T.E. van der Ploeg als uitgangspunt, startte Heilien Tonckens in 2005 met de inventarisatie van de stinzenflora in Friesland. Er is gekeken of de vindplaatsen van Van der Ploeg "in de afgelopen twee decennia zijn behouden, hersteld of verdwenen." In drie jaar tijd bezocht Heilien Tonckens onder andere de stinzentuinen bij diverse states, begraafplaatsen, stadswallen, notaristuinen, pastoriestuinen en boerenerven. Tips werden nagetrokken, uithoeken bezocht en soms deed Heilien Tonckens onverwachte vondsten. Even onverwacht was het verhaal van de op orde en netheid gestelde hovenier van een kerkhof in het noorden van Friesland. Hij klaagde over zijn strijd tegen het koppige, vreemde gras dat jaarlijks ongewenst terugkwam. De man maaide geen gras maar bostulpen. De inventarisatie leidde naar de bekende states met velden holwortel, sneeuwklonjes en winterakonieten. In andere gevallen waren het de stinzenplanten die herinnerden aan een verdwenen herenboerderij of notabelenwoning.

Bloeiende stinzenplanten op Martenastate.

In 2008 werd het onderzoek afgerond met een positief resultaat. Er mag worden geconcludeerd dat het relatief goed gaat met de stinzenflora van Friesland. De meeste vindplaatsen van Van der Ploeg zijn behouden, en soms uitgebreid. Een klein aantal is verloren gegaan. De resultaten van de inventarisatie zijn (zeer leesbaar en toepasbaar) opgenomen in 'Stinzenflora in Fryslân. Spitten in het verleden'. Naast een overzicht van de vindplaatsen en planten, is ruim aandacht geschonken aan de cultuurgeschiedenis, het onderhoud en het beheer van de stinzenflora.

Voor adressen voor het bekijken van de Friese lente kunt u terecht op de website www.stinzenflorafryslan.nl.

Met dank aan: Heilien Tonckens, Landschapsbeheer Groningen
Jan Piet de Boer, Landschapsbeheer Friesland

Literatuur: Jan Piet de Boer e.a. (red) 2008, *Stinzenflora in Fryslân. Spitten in het verleden*.
Beetsterzwaag: Landschapsbeheer Friesland.
www.stinzenflorafryslan.nl.